

Марчук Микола Васильович
Кандидат історичних наук, доцент
Коломийський інститут
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

ІДЕЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ І СІЧОВИЙ РУХ У ГАЛИЧИНІ

Перші вияви національного відродження на західноукраїнських землях з'являються в ХІХ ст., тобто тоді, коли Галичина разом із Буковиною та Закарпаттям перебували в складі Австрії. Найбільш яскравими з них були: діяльність «Руської Трійці», що прагнула відродити українську народність у Галичині; видатний твір о. Василя Подолинського «Голос Перестороги», де проголошувалася ідея, щоб українці всіх земель об'єдналися і розвивали свою незалежну державу; створення в 1848 р. «Головної Руської Ради» у Львові, як першої політичної самоорганізації галицьких українців у новий час.

Ці спалахи національної самосвідомості свідчили про те, що вперше за довгий час українська ідея врешті вийшла з епізодичного стану на відкритий шлях історичного поступу та про великі потенційні можливості українства Галичини. Але в той же час засвідчили брак енергійних і досвідчених провідників, які б зуміли організувати народ на вирішення нагальних проблем.

В галицько-українському політичному русі ці вимоги займали провідне місце аж до розпаду Австро-Угорщини [9].

Сподіваючись на віденські кола, тодішні українські керманичі, в основному вихідці з греко-католицького духовенства, й не думали про створення політичної програми, що орієнтувала б народ на власні сили. Невдовзі помилковість такого підходу стала очевидною. Австрія, зазнавши дошкульних поразок на міжнародній арені, спочатку від французів та сардинців в Італії (1859), а згодом — від Пруссії (1866), змушена була піти на радикальну реорганізацію свого внутрішнього устрою. Насамперед було зроблено поступки угорцям, які мали сильні позиції в імперії. Внаслідок австро-угорського компромісу Австрійська імперія перетворилася на дуалістичну Австро-Угорську (1867). З українських земель до угорської частини

монархії ввійшло Закарпаття, а до австрійської — Галичина і Буковина. Крім того, Відень погодився на неофіційний політичний компроміс із поляками, пообіцявши не втручатися у їхню політику в Галичині [9].

Політичне зближення австрійського уряду з польською та угорською елітою, передача їй фактично необмеженої влади над українським народом в імперії настільки паралізували енергію активних членів українського руху, що вони або зовсім усунулися від громадської роботи, або, зневірившись у результатах революції 1848-1849 рр. та надії на здобуття політичних переваг у Східній Галичині, почали звертати свої погляди у бік Москви, сподіваючись на її підтримку. До цього вдалася, головним чином, більшість галицького духовенства та старшого покоління інтелігенції. Водночас вони не відмовлялися від лояльності стосовно Австро-Угорщини. Так у Галичині, за словами Івана Франка, виник «темний, відвернутий від будь-якої культури напрям москвофільства. Будучи політично безхарактерним і безідейним, суспільно-гальмуючим, а національно-ворожим усьому рідному, фантастично мудруватим, він ділив і без того нечисленну галицько-руську інтелігенцію на два ворожі, неспроможні до об'єднання, табори» [27].

З другої половини XIX ст. Галичиною зацікавлюються наддніпрянські українці, які надавали їй особливого значення в справі українського національного розвитку. Це пояснювалося тим, що, попри політичні обмеження внаслідок сильних польських позицій, українці Галичини жили все ж у конституційній монархії, де основні права забезпечувалися набагато ширше, ніж у самодержавній Росії. Вони вже від часу революції 1848-1849 рр. брали участь у виборах, мали парламентське представництво, політичну пресу, громадські організації тощо. У підросійській Україні політичні змагання могли виявлятися тільки нелегальним шляхом. Тому, коли російський уряд розпочав репресії проти українського руху, його активні діячі перенесли свою діяльність до Галичини, в умови вільнішого конституційного життя, зміцнюючи цим місцевий національний рух, щоб пізніше використати його здобутки для всієї України.

Так Галичина стає місцем, де спільними силами розвивається українське національне життя, творяться українські національні цінності для потреб цілої України. З цього часу духовні зв'язки між двома частинами України зміцнюються, витворюючи одну національну культуру, одну політичну думку, один національний ідеал. Втім, зв'язки між двома частинами України не обмежувалися лише посередництвом провідних діячів. Галичину відвідували як представники старшого, так і молодшого покоління Наддніпрянщини. Дехто з молодих наддніпрянців брав участь у «вакаційних мандрівках» галицької молоді по краю і навіть виробилася традиція, що з українських центрів, насамперед з Києва, щороку на громадські кошти відправляли до Галичини два-три здібніших молодих людей, щоб вони знайомилися з західноукраїнськими землями та набиралися патріотичного духу [26]. Яку користь для української національної справи мало розширення таких живих зв'язків, як багато непорозумінь узгоджувалося в усній розмові, скільки відомостей передавалося з однієї частини України в іншу і навпаки — важко переоцінити. Словом, обопільні відносини ставали щораз інтенсивнішими, взаємовплив щораз більшим. Український народ, хоч і розділений державними кордонами, ставав свідомим своєї єдності і переводив її в практичні справи, витворюючи спільні цінності єдиної національної культури, єдиної політичної думки [9].

Етапним у розвитку українського руху став 1900 рік. На межі двох століть, у 1900 р., на двох протилежних кінцях України патріотично настроєна українська молодь заявила про своє прагнення до незалежності України як національного ідеалу. У Харкові М. Міхновський на таємних зборах молоді виголосив реферат «Самостійна Україна», в якому вперше в нових часах висловив політичне кредо: «Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від Карпат аж по Кавказ» [10, 37]. Молодь з ентузіазмом вітала гасло незалежної України. Того ж року у Львові на публічному вічі українське студентство прийняло резолюцію, в якій стверджувалось, що «найвищою ціллю, найвищою ідеєю національно-політичних змагань усієї молодіжи є незалежна Україна» [29, 76]. Це віче вперше на українських землях публічно проголосило домагання створення незалежної і соборної української

держави, що стало провідним гаслом усієї української молоді та повело її в ряди Українських Січових Стрільців в 1914 році. Справу української державності на цьому віче реферували Володимир Старосольський і Лонгин Цегельський, автор виданої тоді та масово поширюваної книжки «Русь – Україна і Московщина», в якій на основі ідей і науки вчителя тодішньої української молоді М.Драгоманова обгрунтовано постулат української державності на основі української історичної традиції та пануючих тоді в Європі демократичних ідей [16, 6].

Дослідник Темницький у своїй праці «Українські Січові Стрільці», яка написана у 1915 р., проаналізувавши ситуацію, зазначав, що вона є закономірною. Порівнюючи визвольні рухи в тодішніх Україні та Польщі, він зауважував: «Майже немає польських родин, в якій би не було борців 1831 і 1863 років. Боротьба за самостійність Польщі це не спомин, не традиції записані на пожовклих від старості документах, але щось близьке. Скільки з нинішніх польських Легіонерів бавилося в дитинстві зброєю вищербленою на кістках російських жовнірів, скільки разом з молоком матері ссало її гіркі сльози, якими оплакувала втрату мужа, батька чи брата ... А українська кров за волю України проливалися так давно, що нинішнє покоління знає про це лише з книжок ... Сама ідея державної самостійності України – це у нас українців плід політично-економічних роздумів, логічних висновків цілого ряду економічних, суспільних і політичних тез» [21].

Серед галицької інтелігенції практично тільки студенти здійснювали реальні кроки спрямовані на підготовку до можливого протистояння [34]. Однак і в середовищі цієї частини молоді не було єдиного погляду на цю проблему та відповідно військове виховання. У кінці 1912 — на початку 1913 рр. з цього приводу на різного роду зборах відбувалися жваві дискусії. Так, ця тема обговорювалася на вечорі, влаштованому II секцією Українського студентського союзу 20 жовтня 1912 р. [5, 47] Безпосередня учасниця подій, а пізніше також активна представниця стрілецького руху Олена Степанів (у деяких працях Степаненко) згадувала: «На дискусійному вечорі «Під нинішню хвилю», влаштованому II.C.C.C./II Секція Студентського Союзу/ дня 23 жовтня зійшлися між собою дві протилежні течії: одна бачила в балканських подіях можливість

збройного австро-російського конфлікту і вірила, що українська молодь зможе утворити окрему мілітарну одиницю в ім'я боротьби за самостійну українську державу; друга, якої представником були старші студенти, висловлювалася, що про справу української державності дається гарно говорити в кав'ярні при чорній каві» [19].

Виникало питання, яким чином прищепити русинові прихильність до «зицирки», до маршу, до зброї, сформувані ідею створення власних збройних сил?.. Ось тут і варто згадати добрим словом незвичайну, навіть таємничу та могутню постать Кирила Трильовського, породжену, здається, самою епохою, потребою часу [15, 36].

Трильовський закінчує факультет права Чернівецького університету, складає докторські іспити у Львові, працює адвокатом у Снятині, потім закладає власну адвокатську канцелярію в Коломиї, його обирають послом до Віденського Парламенту, до Галицького Сейму. Але все це було, як впливає з його спогадів, наче чимось другорядним. Найважливіше – шукати виходу з «єгипетської неволі», розбудити в душі русина-українця жадою волі, мрію про свою національну державу, розкотурхати почуття високої людської гідності. Сам Трильовський ще в гімназійні часи приходить до розуміння того, що визволення Галичини, піднесення свого народу до рівня європейських націй можливе лише в самостійній державі, інакше українська людність залишиться етнографічною масою, що слугуватиме матеріалом для розбудови чужих держав. І яким же то шляхом вивести рабів до землі обітованої? Для цього потрібна державотворча аристократія. Де ж її взяти серед темних русинів? Інтелігенція нечисельна... Дев'яносто дев'ять відсотків нації – селянство [2, 42]. А в Європі вже панувала думка, що селянство – це відстала, консервативна маса, і для державного будівництва аж ніяк не надається. Буржуазія, робітництво – он які класи вершать нині долю націй, майбутнє народів. За європейськими політиками, соціалістами йшло й чимало руських інтелігентів. Але К. Трильовський дотримувався іншої точки зору бо розумів одну дуже важливу прикмету «руського» мужицтва: якщо йдеться про Німеччину чи Францію, то рація тут є – вся активна частина села в державних націях переходить в адміністрацію, в

армію, в культуру тощо, на селі лишається здебільшого ота «консервативна маса», що тільки до плуга. Але, якщо взяти українське галицьке село, то в ньому лишаються майже всі – активні й менш здібні, бо в австрійській державі ніхто українців до уряду не залучав, урядові кадри в Галичині формувалися в переважній більшості з поляків. В армії рідко який українець дослужувався до «цугсфірера» (десятника). І якщо українська міська молодь, інтелігенція мала товариство «Сокіл», то сільська не мала нічого. У селах панували пияцтво, розпуста... По п'ять-шість, а то й вісім корчм припадало на село. Не допомагали ні товариства тверезості, ні повчання священників, ні читальні [2, 42].

Зустріч К.Трильовського з мудрим селянином Дмитром Соляничем у селі Устя на Снятинщині спонукнула його до активних дій. Обидва прийшли до висновку: потрібне товариство, яке б нагадувало Запорізьку Січ, у якому б панував дух рівноправності, товаришкості, взаємоповаги й взаємопомочі. І організація його повинна будуватися за зразком запорізького коша [2, 43]. Навіть планувалося залишити стару назву старшини: кошовий, осавул, писар, скарбник, обозний, аби вона нагадувала про колишню славу України. Офіційне призначення товариства — охорона села від пожеж, насправді ж – культурно-освітня робота з сільською молоддю, з молодими газдами, прищеплення любові до військової справи, але через козацьке виховання, вправи з топірцями, фестивальні марші. Для приваби до товариства було вирішено оформити його розмаїтими відзнаками, які перегукувалися б з давніми козацькими: малинові через плече ленти, січові зорі, пера до капелюхів, топірці, козацькі хоругви з портретами видатних історичних діячів України [2, 37].

В Устю, реалізувати ці наміри не вдалося, бо намісництво не затвердило відзнак із статутом (на кожну відзнаку треба було давати окреме роз'яснення потреби в ній). Трильовський пішов на хитрість. Ще раз вніс на затвердження статут, але без опису відзнак. Мовляв, якщо товариство запрацює, то намісництво мусить змиритися з відзнаками. Тож 5 травня 1900 року, напередодні дня святого Юрія, опікуна воїнства, в галицькому селі Завалля коло містечка Снятина відбулася подія, що навічно записана на скрижалях новітньої історії України. Кілька десятків січовиків

у малинових лентах з топірцями в руках промаршували через село на чолі зі снятинським адвокатом Кирилом Трильовським і піснею на вустах «Гей, там на горі січ іде...». Тим самим було заявлено, що в Галичині народилася нова національна сила, яка готова покласти життя за визволення народу з вікових кайдан [35, 3].

«Січі» поступово почали створюватися по всій Галичині, на Буковині, на Гуцульщині, і влада у Львові в особі намісника Потоцького занепокоїлася. Шовіністичним польським колам дуже не сподобалося таке швидке зростання національної свідомості серед руського «хлопства». За кілька літ по селах значно зменшилося споживання алкоголю, масово закривано корчми. Що не змогли зробити товариства тверезості за десятки років, те зробили «Січі» за рік-другий. Це викликало шалений гнів «пропінаторів» проти «Січей» і самого Трильовського. Сотні січовиків зазнали несправедливих переслідувань. Проти «Січового батька» було сфабриковано з намови Потоцького судовий процес, йому інкримінували державну зраду. Однак після тривалої тяганини він таки процес виграв. І це укріпило ще більше його авторитет. 1907 року Трильовського з тріумфом обрано послом до Віденського парламенту. Це істотно поліпшило позиції січового руху. Бо, вже маючи парламентську недоторканість, «Січовий батько» міг ефективніше захищати перед шовіністами потерпілих за «Січ» [15, 37]. Але це не зупинило графа Потоцького який заповзявся знищити «Січі» цілковито. По багатьох селах і містах Галичини січовиків тягали по судах, накладали нечувано високі карі за носіння лент, топірців, влаштування танців [35, 31].

За короткий проміжок часу «Народні спілки» стали осередками Радикальної партії в селах Покуття, і саме на них покладалися функції консультативних центрів при створенні та організації діяльності «Січей» Коломийщини. У 1901 р. товариство «Народна Спілка» у Коломиї на власні кошти видало січові статuti. Вони надсилалися всім бажаючим заснувати січові товариства, а також при цьому надавалася необхідна організаційна допомога К.Трильовським та його секретарем І.Чупреєм. Все це сприяло тому, що, починаючи з 1903 р. січовий рух успішно ширився на теренах краю. К. Трильовський про це інформував М.Павлика: «Я тепер маю велику роботу з «Січами», котрі знаменито розвиваються. При помочі «Січий»

задумую наново відродити радикальну партію. Пора для сего дуже добра» [3]. Справді, факти засвідчують, що в 1905 р. у Галичині нараховувалося вже 228 січових товариства з них 42 на території Коломийського та Печеніжинського повітів, як бачимо це немало [13, 86].

З наближенням Першої світової війни у грудні 1912 р. у Львові організовано Український Січовий Союз генеральним отаманом якого було обрано К.Трильовського. Визрівала реальна можливість створити українські військові формування. Тим паче, що польські «стрілецькі дружини» існували ще з 1910 року й отримували від влади допомогу. Австрійська військова влада давала їм можливість користуватися стрільницями, шатрами, видавала для постійного вжитку навіть гвинтівки Манліхер. У поляків були товариства «Стшелець» і «Звйонзек стшелецькі». Творцем їх був Юзеф Пілсудський. Він писав: «Тільки меч важить щось на терезах народів». На запрошення К.Трильовського він виступив восени 1912 року в «Повітовій Січі» у Львові з лекцією про повстання та збройну боротьбу поляків за волю. Це мало значний вплив і на українську громаду. Та коли Кирило Трильовський вніс до намісництва у Львові проект статуту товариства «Січові стрільці», його було відхилено. Про це постаралися польські шовіністичні кола. Трильовський тоді заручився підтримкою центрального уряду, і вніс статут вдруге, цим разом – до міністерства внутрішніх справ. Але за порадою намісника у Львові міністерство відкинуло й цей проект. Польська опозиція була сильніша від уряду. За третім разом довелось піти на хитрість. Було дослівно перекладено на українську мову статут «Стшельца», і намісник Бобржинський змушений був його прийняти» Так започатковано збройні сили українського народу. Кошовим нового товариства за порадою Трильовського став видатний громадський діяч Володимир Старосольський, людина кришталево чистої душі, високого інтелекту [15, 38].

Найвищим піднесенням січового руху був великий Краєвий здвиг у Львові 28 червня 1914 року на честь 100-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Перед «Січовим батьком» дефілювало до десяти тисяч січовиків і січовичок – представників од 916 «Січей». Парад «Соколів» приймав професор Іван Боберський. Це була видатна, незабутня подія в історії відродження національного

духу українців [2, 44]. Свято мало великий резонанс у всіх верствах суспільності. 27 червня відбувся в «Спортивній палаті» святковий концерт, на якому К.Трильовський виголосив промову, де прозвучали відомі його слова: «Може, вже й недалеко хвиля, коли ми зможемо нашими шеломами зачерпнути води з Дніпра-Славутиці, води, змішаної з кров'ю наших ворогів!». А в неділю потоки січовиків і січовичок зійшлися на центральних проспектах і помарширували на поле «Сокола-Батька». Попереду йшла колона з чотирьохсот чоловік з крісами новітнього українського війська – січових стрільців. На чолі колон на конях їхали К.Трильовський та І.Боберський. Українська публіка вигукувала: «Слава українським крісам!» [15, 39]. Багатотисячну масу глядачів охопив нечуваний ентузіазм, який виявився в бурі оплесків та сльозах радості [25, 10].

Один з учасників свята М. Угрин-Безгрішний зазначав: «Одушевлення велике ... З появою озброєних Українських Січових Стрільців на здвизі був помітний неописаний ентузіазм, великий запал, сльози радості в очах видців, невмовкаючі оплески ... Кожний зрозумів, що осе постає нова доба в історії всієї України. Від 1775 року оце вперше український народ готується до рішучого бою за волю і долю України із зброєю є в руках» [8].

Доктор Степан Ріпецький згодом напише, що січова організація, січова ідея, січова пісня, січові звичаї – все це з'явилося на початку століття і було фундаментом національного відродження [15, 39].

Годі переоцінити значення «Січей» у розвитку соціально-політичного руху українського народу. Використовуючи національні традиції, організаторам «Січей» вдалося значно підвищити рівень фізичної культури та допомогти усвідомити значення фізичного виховання у житті кожної людини і в житті цілої нації. Водночас «Січ» була сприятливою формою національно-патріотичного виховання. З середовища «Соколів», «Січей», «Пласту» вийшли Українські Січові Стрільці – основа Української Галицької Армії [36, 132]. У тому, що український вояк у часи Визвольних змагань був натхненний ідеєю української державності, сумлінно і жертвовно виконував свій обов'язок, здобув найвищу вдячність і пам'ять нащадків, – велика заслуга Кирила Трильовського і створених ним «Січей» [35, 48].

Головними організаційними засадами січового руху, викладеними у статутах та рекомендаціях організаторів, були: добровільність, взаємодопомога, рівність, повага до закону та установлених правил поведінки в суспільстві, пошана власної і чужої гідності, моральність, чесність, патріотизм. Офіційно новостворена організація мала назву «Пожарничо-гімнастичне товариство «Січ». Одночасно вказувалося на принципово новий, світський (а разом з тим і загальногромадянський) характер товариства: «Членом «Січі» може бути кождий українець (кожна українка) світського походження», що мало, на думку дослідників⁷⁰, явно антиклерикальний характер [6, 18].

Ініціатор і духовний натхненник січовиків К.Трильовський, обмірковуючи цілі «Січі», дійшов висновку, що практична робота – пожежництво – дуже корисна для селянства, бо до тих, хто рятує селянське господарство у разі пожежі, ставляться завжди з повагою і симпатією, а масові руханкові вправи з використанням топірців і списів, велелюдні походи зацікавлять селянську молодь, молодих господарів. Засновнику січового руху йшлося про те, щоби таким чином подолати певний антимілітаристський комплекс серед тогочасного українського суспільства: «залежало на тому, щоб народ полюбив військові вправи не з приязни до Австрії, але з уваги на далеке майбутнє...»[22].

Як зазначав дослідник української організованої молоді В. Леник, виховний ідеал К.Трильовського можна було сформулювати такою формулою: товариський дух історичної «Січі», січові звичаї, військовий дух, демократичні принципи співжиття, товариська солідарність і висока громадянська мораль, боротьба проти пияцтва, праця над власною освітою, поборювання колабораціонізму (так званого хрунівства) і москвофільства, а понад усе – патріотичний дух любові до Батьківщини, почуття належності до великої культурної нації та віра у власні сили [12].

Не випадково в секретному донесенні російського жандармського управління від 23 квітня 1915 р. підкреслювалося, що основною метою «Січей» та «Соколів» було «служити підготовкою кадрів Українського війська, що повинно було рано чи пізно виступити в боротьбі за самостійність». Незважаючи на утиски та перешкоди

властей, у 1914 р. в Західній Україні існувало вже 967 організацій «Сокола», що нараховували 58 627 чоловік, та 1056 «Січей» із 66 000 членів. Це була організована сила, яка, відродивши пам'ять про українське військо, дала поштовх подальшому розвитку військових традицій.

Саме в середовищі передової частини молоді, яка пройшла духовний та фізичний гарт у «Січах» і «Соколах», зародилась думка про збройне виборення власної державності. Зародившись, ця думка починає шукати форм свого вияву, бо рамки січово-сокільських товариств стали для неї тісними. Так спочатку у Львові, а згодом і в інших галицьких містах постали перші українські таємні організації, завданням яких було військове виховання і навчання молоді, як необхідної передумови для створення власного війська, яке було обов'язковою умовою успішної боротьби за українську державу.

Література

1. Арсенич П. Засновник «Січі» Кирило Трильовський. – Івано-Франківськ, 2000. – с. 41.
2. В. Зварич. Кирило Трильовський та його оточення як фундатори національного відродження в Галичині початку XX століття // Лицарі рідного краю: січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України XX століття. / Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, присвяченої пам'яті організатора січово-стрілецького руху в Галичині, генерального отамана Українського січового союзу, голови Української Боевої Управи Кирила Трильовського, 17 травня 2007р. / Упор., ред. І. Монолатія. – Коломия: Вік, 2007. – 312 с.
3. Грабовецький В. Коломия – колыска легендарних покутських «Січей» // Завальська «Січ» - початок масового руху національно-патріотичних сил за відродження української державності. – Снятин, 1995. – с. 47.
4. ДАЛО. – Ф.350. – Оп. 1. – Спр.2458. – Арк 91.
5. І. Гурак. Українське студентство та процес формування стрілецьких товариств напередодні першої світової війни // Лицарі рідного краю: січово-стрілецька

- традиція в історії, культурі та мистецтві України ХХ століття. / Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, присвяченої пам'яті організатора січово-стрілецького руху в Галичині, генерального отамана Українського січового союзу, голови Української Боевої Управи Кирила Трильовського, 17 травня 2007р. / Упор., ред. І. Монолатія. – Коломия: Вік, 2007. – 312 с.
6. І. Монолатій. Образ війська у становленні українського національного руху // Лицарі рідного краю: січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України ХХ століття. / Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, присвяченої пам'яті організатора січово-стрілецького руху в Галичині, генерального отамана Українського січового союзу, голови Української Боевої Управи Кирила Трильовського, 17 травня 2007р. / Упор., ред. І. Монолатія. – Коломия: Вік, 2007. – 312 с.
7. Запорожець (Коломия). – 1902 – 1913.
- 8 Лазарович М. Легіон Українських січових стрільців: формування, ідея, боротьба. — С. 70.
9. М. Лазарович. «ГЕЙ, ВИ, СТРИЛЬЦІ СІЧОВІІ...» // Формування українського стрілецького руху в Галичині: причини, передумови, наслідки. – «Джура», Тернопіль 2004.
10. Міхновський М. Самостійна Україна // Україна проти Москви. — 1955.
11. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914. – Львів: Накл. власним, 1926; Левицький К. Історія визвольних змагань галицьких українців з часу світової війни 1914-1918: В 3-х ч. – Львів, 1928-1930; Лозинський М. Галичина в життю України // Вістник Союзу визволення України. – 1916. – №№ 61-80.
12. Ленік В. Українська організована молодь: молодечі організації від початків до 1914р. – Мюнхен; Львів, 1994. – с. 110.
13. Лицарі рідного краю: січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України ХХ століття. / Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, присвяченої пам'яті організатора січово-стрілецького руху в

- Галичині, генерального отамана Українського січового союзу, голови Української Боевої Управи Кирила Трильовського, 17 травня 2007р. / Упор., ред. І. Монолатія. – Коломия: Вік, 2007. – 312 с.
14. Наш з'їзд. Резолюції // Шляхи. – 1913. ч.7. – с. 81.
15. Різник Л. Січовий батько // Літопис червоної калини. 1992. – №2, 3.
16. Ріпецький С. Українське січове стрілецтво. Визвольна ідея і збройний чин. – Нью-Йорк: Червона калина, 1956.
17. Романюк М. Галушко М. Українські часописи Коломиї (1865-1994 рр.) Історико-бібліографічне дослідження. – Львів, 1996. – с. 16.
18. Січовий голос (Коломия). – 1918 – 1919.
19. Степанів Олена. Напередодні великих подій // Шишка О. Слідами Листопадових боїв. – Львів, 1993. – с. 22.
20. Студентський конгрес // Діло. – 1913. – 4 н. ст. липня (21 ст. ст. червня).
21. Темницький В. Українські Січові Стрільці. – Відень, 1915. – С. 18.
22. Трильовський К. З мого життя... // Гей, там на горі «Січ» іде !...: Пам'ятна книга «Січей»... – С. 19
23. Трильовський К. З мого життя // Гей там на горі «Січ» іде! / ред. П. Трильовський. - К., 1993. – с. 22.
24. Трильовський П. Як те бачив // Над Прутом у лузі. Коломия в спогадах. / Ред. Книш З. – Торонто, 1967. – С.97.
25. Українські січові стрільці. – Львів: Слово, 1991.
26. Франко І. З останніх десятиліть ХІХ в. // Назв. праця. – Т. 41. – С. 505.
27. Франко І. Українці // Зібр. творів: У 50 т. Т. 41. – К.: Наукова думка, 1984. – С. 188.
28. Франко І. Українці... – С. 191.
29. Футулуйчук В. Українська Галицька армія: військово-патріотичне виховання та вишкіл (1918-1920). – Донецьк-Львів: Східний видавничий дім, 2000.
30. Хлопи і хлопська справа. – Львів: НТШ, 1896. – С. 5.
31. Хлопська Правда (Коломия). – 1903-1904.

32. Центральний державний історичний архів у місті Львові (далі - ЦДІАУ) – ф. 146, оп. 25, спр. 376, арк. 1.
33. ЦДІАУ у Львові. – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 1415. – Арк. 30-31.
34. ЦДІАУ у Львові. – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 1415. – Арк. 31.
35. Якимович Б. «Гей, Січ іде, красен мак цвіте...». – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000.
36. Якимович Б. Збройні сили України: нарис історії. – Львів, 1996.
37. Громадский голос (Львів). – 1902. – 20 квітня. - С. 74.
38. Василь Глаголюк. Передумови виникнення українського січового стрілецтва. Подвижництво Кирила Трильовського // Лицарі рідного краю: січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України ХХ століття. / Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, присвяченої пам'яті організатора січово-стрілецького руху в Галичині, генерального отамана Українського січового союзу, голови Української Боевої Управи Кирила Трильовського, 17 травня 2007р. / Упор., ред. І. Монолатія. – Коломия: Вік, 2007. – 312 с.

Анотація

Вивчення власної національної історії привертає сьогодні особливу увагу науковців та небайдужих громадян. В цьому сенсі значна роль відводиться дослідженню однієї з яскравих сторінок національно-визвольної боротьби українського народу — утворенню та діяльності добровільних молодіжних спортивно-рахункових товариств «Січ» в Галичині напередодні Першої світової війни. Утворившись на хвилі патріотичного піднесення української галицької молоді, товариства «Січ» сприяли поживленню виховання солідарності, військового духу, демократичних принципів співжиття, високої громадянської моралі, почуття належності до великої культурної нації.

Ключові слова: січ, січові стрільці, національне відродження, національно-визвольна боротьба, українська державність.

Summary

The study their national history now attracts attention of scientists and concerned citizens. In this sense, a significant role to research one of the brightest pages of the national liberation struggle of the Ukrainian people - the formation and activities of voluntary youth sport and counting societies "Sich" in Galicia before World War II. Utvoryvshys the wave of patriotic enthusiasm Ukrainian Galician youth societies "Sich" helped revive solidarity education, military spirit, democratic principles of coexistence, high civil morality, a sense of belonging to the great cultural nation.

Keywords: January, Sich Riflemen, national revival, national liberation struggle Ukrainian statehood.